

Janusz Balicki

Światowy szczyt w Kopenhadze na temat rozwoju społecznego (6-12.03.1995)

Saeculum Christianum : pismo historyczno-społeczne 4/1, 107-127

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. JANUSZ BALICKI

ŚWIATOWY SZCZYT W KOPENHADZE NA TEMAT ROZWOJU SPOŁECZNEGO (6-12.03. 1995)

W pierwszej połowie lat dziewięćdziesiątych z inspiracji Organizacji Narodów Zjednoczonych odbyło się kilka konferencji międzynarodowych zajmujących się poszczególnymi aspektami rozwoju społecznego¹. Szczyt w Kopenhadze państw należących do ONZ poświęcony był natomiast rozwojowi społecznemu w pełnym i globalnym wymiarze. Jego celem było zredukowanie i wyeliminowanie głównych źródeł trosk i niepewności gnębiących rodziny i społeczeństwa. Państwa biorące udział w konferencji zobowiązały się do podjęcia walki z zagrożeniami życia, zdrowia, bezpieczeństwa, pokoju i dobrobytu społeczeństwa, co w praktyce oznacza próbę wyeliminowania głodu i niedożywienie, narkomanii, zorganizowanej przestępczości, korupcji, okupacji przez obce państwa, konfliktów zbrojnych, nielegalnego handlu bronią, terroryzmu, nietolerancji, podburzania do nienawiści rasowej, etnicznej, religijnej i innej, ksenofobii i chorób zakaźnych².

Rozwój społeczny w wymiarze jednostkowym zależy od poziomu społecznej infrastruktury, jej dostępności, zamożności społeczeństwa, poziomu gospodarczego kraju oraz od stanu liczbowego i jakościowego zasobów ludzkich w określonym czasie. Poziom rozwoju społecznego określa się za pomocą wskaźników mikro – te dotyczą zasobności osób i rodzin, posiadania określonych dóbr, standardu i warunków życia, stanu zdrowia ludności, osiągnięć edukacyjnych, aktywności ekonomicznej, rozwoju demograficznego rodzin oraz makro – te dotyczą poziomu dochodu narodowego na głowę mieszkańca, udziału państwa w finansowaniu wydatków na ochronę zdrowia, edukacji, kultury, ochrony środowiska itp.³

¹ United Nation Conference on Environment and Development w Rio –1992; World Conference on Human Rights w Wiedniu – 1993; The International Conference on Population and Development w Kairze –1994; World Summit for Social Development w Kopenhadze – 1995 roku.

² *The Copenhagen Declaration and Program of Action, World Summit for Social Development, 6-12 March 1995*, UN New York 1995, s.121.

³ *Raport o rozwoju społecznym. Polska'95*, Warszawa 1995 (UNDP), s. 65.

Do celów porównań międzynarodowych stworzono syntetyczny wskaźnik (indeks) rozwoju społecznego HDI (Human Development Index). Składa się on z następujących trzech elementów: przeciętne dalsze trwanie życia, dostęp do edukacji oraz poziom dochodu⁴. Wskaźnik HDI określa poziom rozwoju społecznego w relacji do innych krajów. Dzięki niemu można określać dystans, jaki dzieli kraje rozwijające się od rozwiniętych, bogate od biednych⁵.

Sytuację społeczną w skali ogólnej i poszczególnych grup państw przedstawiają co roku raporty UNDP, w postaci zwięzłych porównań postępu i zastoju w wspomnianych rozwiniętych elementach HDI, na siedmiu tabelach⁶. Pierwsza tabela prezentuje dane dotyczące państw uprzemysłowionych, wśród których znajduje się także Polska, druga państw rozwijających się. (Pozostałych pięć tabel obejmuje poszczególne grupy państw: państwa arabskie, państwa południowo-wschodniej Azji i Pacyfiku, państwa Ameryki Łacińskiej i Wysp Karaibskich, państwa Azji wschodniej i państwa Afryki przy pustyni Sahara). Tabele ukazują dane dotyczące postępu i zastoju w takich dziedzinach rozwoju społecznego jak: zdrowie, edukacja, bogactwo i ubóstwo, sytuacja kobiety i dzieci, zaludnienie i środowisko oraz polityka i konflikty. Jak wynika z *Raportu*, ponad miliard ludzi na świecie żyje w ubóstwie, większość z nich jest codziennie głodna. W dużej mierze dotyczy to kobiet. Ponad 120 mln ludzi na świecie jest bezrobotnych. Wiele młodych osób, nawet posiadających wykształcenie, ma małą szansę zdobycia pracy. Często w trudnej sytuacji życiowej pozostają także ludzie niepełnosprawni, dotyka ich jeszcze w większym stopniu ubóstwo, bezrobocie i izolacja społeczna. Również osoby w starszym wieku są nierzadko najbiedniejszymi obywatelami. Wiele milionów ludzi na świecie opuszcza dobrowolnie lub pod przymusem swój kraj, są to uchodźcy i imigranci. Zwykle ich status społeczno-ekonomiczny jest niezadowolający⁷. W niniejszym artykule ograniczymy się jedynie do przedstawienia wyciągu z tabel grupy krajów rozwijających się i uprzemysłowionych:

⁴ *Human Development Report 1995*, New York, Oxford (UNDP), s. 18.

⁵ *Raport o rozwoju społecznym. Polska '95* podaje cztery wskaźniki służące do obliczania HDI: przeciętne dalsze trwanie życia, przeciętna liczba lat nauki w szkole, wskaźnik umiejętności czytania i pisania i produkt krajowy brutto, przypadający na jednego mieszkańca, s. 66.

⁶ *T a m ż e*, s. 16–17, 24–28.

⁷ *Human Development Report 1995*, s. 16.

KRAJE ROZWIJAJĄCE SIĘ

Zdrowie

Około 17 milionów ludzi umiera każdego dnia na skutek infekcji i chorób takich jak biegunka, malaria i gruźlica. Ponad 90% z 17 milionów osób zarażonych wirusem HIV żyje w krajach rozwijających się.

Edukacja

Około 130 milionów dzieci ze szkół podstawowych i 275 milionów ze szkół średnich jest poza systemem nauczania.

Odżywianie się

Blisko 800 milionów ludzi nie ma pod dostatkiem żywności i ok. 500 mln jest chronicznie niedożywionych.

Dochód

Prawie jedna trzecia populacji, tj. ok. 1,3 mld żyje poniżej granicy ubóstwa.

Kobiety

Śmiertelność matek w krajach rozwijających się, wynosząca 350 na 100,000 żywych urodzeń jest dziewięć razy wyższa niż w państwach OECD (Organization for Economic Cooperation and Development). Kobiety mają tylko 10% miejsc w parlamentach.

Dzieci

Przeszło jedna trzecia dzieci jest niedożywionych i cierpi na niedowagę. Poniżej piątego roku życia wskaźnik śmiertelności wynoszący 100 na tysiąc żywych urodzeń jest wciąż prawie siedem razy wyższy niż w krajach uprzemysłowionych.

Środowisko

Około 200 mln ludzi jest ciężko dotkniętych przez upustynnianie się ziemi. Każdego roku 20 mln hektarów puszczy tropikalnej jest wycinanych lub znacznie niszczonej.

Polityka i konflikty

Do końca roku 1993 było przeszło 13 mln uchodźców w krajach rozwijających się.

KRAJE UPRZEMYSŁOWIONE

Zdrowie

Przeszło 1,5 mln ludzi jest zarażonych wirusem HIV.

Edukacja

Przeszło jedna trzecia dorosłych nie ma wyższego niż średnie wykształcenie.

Dochód

Całkowity wskaźnik bezrobocia wynosi przeszło 8%, a wśród ludzi młodych blisko 15%. Przeszło 35 mln ludzi poszukuje pracy. 40% najbiedniejszych gospodarstw domowych uczestniczy tylko w 18% całkowitego dochodu państwa.

Kobiety

W dalszym ciągu wynagrodzenie kobiety poza rolnictwem stanowi tylko trzy czwarte wynagrodzenia mężczyzny. Kobiety mają jedynie 12% miejsc w parlamencie.

Bezpieczeństwo socjalne

Okolo 100 mln ludzi żyje poniżej granicy ubóstwa. Liczba bezdomnych przekracza 5 mln.

Struktura społeczna

Przeszło jedna trzecia małżeństw kończy się rozwodem i ok. 7% gospodarstw domowych jest kierowanych przez samotną kobietę wychowującą dzieci. Rocznie zgłaszanych jest blisko 130 tys. gwałtów popełnionych w stosunku do osób w wieku od 15 do 59 roku życia.

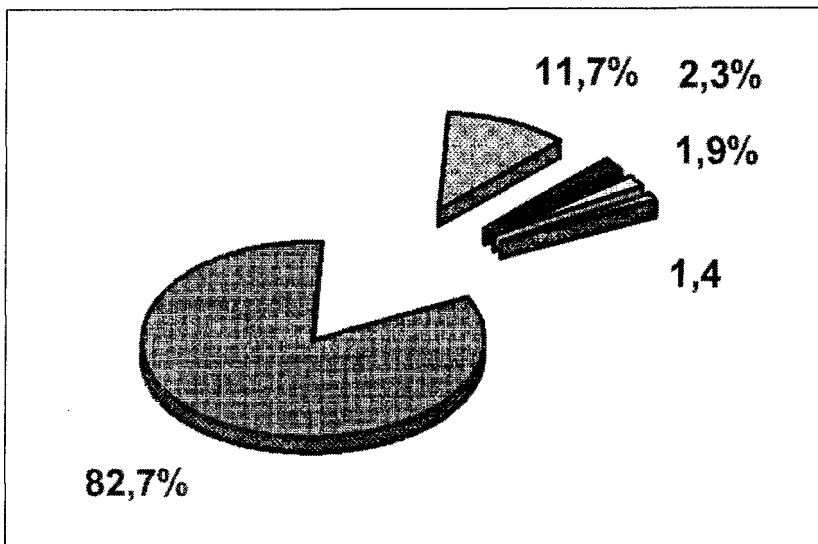
Środowisko naturalne

Każdego roku zniszczenie lasów przez zanieczyszczenia atmosfery powoduje w samej Europie straty ekonomiczne ok. 35 mld dolarów. Jest to równoważnik dochodu krajowego Węgry. Ludność państw uprzemysłowionych stanowi jedną piątą światowej populacji, ale zużywa prawie dziewięć razy więcej energii przemysłowej na głowę niż ludzie żyjący w krajach rozwijających się.

Powyższe fakty należy rozpatrywać na tle dysproporcji w podziale dochodu światowego⁸. Nierówność tę oddaje poniższy wykres. Jedna

⁸ *Partnership for New Social Development*, ed. by K. M o l l e r, E. R a s m u s s e n, Kopenhagen 1995, s. 11.

piąta ludzkości dysponuje 82,7% dochodu światowego, druga – 11,7%; trzecia – 2,3%; czwarta – 1,9%; i piąta – tylko 1,4%.

W związku z wielu głębokimi problemami społecznymi w świecie, szczególnie ubóstwem, bezrobociem i wykluczeniem z życia społecznego – istniejącym pewnym stopniu w każdym kraju, chociaż w sposób znacznie zróżnicowany – Światowy Szczyt w Kopenhadze nt. Rozwoju Społecznego uznał, że każde społeczeństwo powinno bardziej niż dotychczas zwracać uwagę na potrzeby materialne i duchowe swoich członków, rodzin i wspólnot oraz troszczyć się o poprawę sytuacji społecznej na całym globie. W wydanym w Kopenhadze dokumencie podkreśla się, że rozwój i sprawiedliwość społeczna są niezbędnymi czynnikami do osiągnięcia i utrzymania pokoju i bezpieczeństwa wśród narodów. Rozwój ekonomiczny, rozwój społeczny i ochrona środowiska są wzajemnie powiązаныmi składnikami trwałego rozwoju⁹. Celem poprawienia sytuacji społeczno-ekonomicznej w świecie i osiągnięcia pełnego rozwoju społecznego zebrani w Kopenhadze przedstawiciele rządów państw należących do ONZ uzgodnili 10 zobowiązań.

⁹ *The Copenhagen Declaration and Programme of Action*, s. 12–33.

W **Zobowiązaniu nr 1** wszystkie państwa deklarują stworzenie ekonomicznych, politycznych, społecznych, kulturowych i prawnych warunków, które mogą umożliwić ludziom osiągnięcie rozwoju społecznego.

Na płaszczyźnie narodowej:

- a) Zapewnienie stabilnego ustawodawstwa, zgodnego z konstytucją oraz dostosowanego do prawa międzynarodowego, które promuje równość płci, pełny szacunek wobec wszystkich praw człowieka, wprowadzenie przepisów gwarantujących sprawiedliwość społeczną, eliminację wszelkich form dyskryminacji, partnerstwo z reprezentatywnymi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego.
- b) Tworzenie środowiska ekonomicznego umożliwiającego wszystkim uczciwy dostęp do dochodu narodowego i usług socjalnych.
- c) Wprowadzenie programów polityki społecznej i ekonomicznej przez decentralizację, jawne zarządzanie instytucjami publicznymi oraz tworzenie możliwości działania organizacji obywatelskich na szczeblu ogólnokrajowym i lokalnym.
- d) Podjęcie pracy na rzecz pokoju społecznego przez popieranie tolerancji, budzenie szacunku dla odmienności, i zaniechanie przemocy oraz przez dyskusję i inne pokojowe sposoby.
- e) Promowanie dynamicznego i wolnego rynku, ze zgodą na interwencję państwa w wymiarze koniecznym, aby zapobiec lub przeciwstawić się błędom. Promowanie stabilności i długoterminowych inwestycji oraz ochronę uczciwej konkurencji. Harmonizowanie ekonomicznego i społecznego rozwoju, włącznie z programami umożliwiającymi ludziom żyjącym w biedzie – szczególnie kobietom – pełne i produktywne uczestnictwo w życiu społecznym.
- f) Zapewnienie realizacji praw zawartych w stosownych międzynarodowych dokumentach i deklaracjach (...).

Stwarzanie odpowiednich warunków pozwalających na dobrowolną i bezpieczną repatriację uchodźców do swoich państw pochodzenia, z poszanowaniem ich godności oraz ich spokojną reintegrację we własną społeczność.

Na płaszczyźnie międzynarodowej:

- h) Promowanie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa (...).
- i) Umacnianie współpracy międzynarodowej mającej na celu osiągnięcie rozwoju społecznego.
- j) Promowanie i wprowadzenie w życie polityki wspomagającej środowisko ekonomiczne, liberalizację handlu, zaopatrzenie w no-

we i dodatkowe źródła finansowe dające większe szanse krajom rozwijającym się do wejścia na rynek światowy oraz inwestycje pomagające krajom będącym w transmisji ekonomicznej.

- k) Dbanie o to, by międzynarodowe uzgodnienia dotyczące handlu, inwestycji, technologii, redukcji długów i pomocy służyły rozwojowi społecznemu.
- l) Wspieranie, szczególnie przez techniczną i finansową kooperację, wysiłków rozwijających się państw, aby osiągnąć szybki, stały rozwój. Objęcie szczególną troską małe wyspy i kraje rozwijające się oraz państwa najslabiej rozwinięte.
- m) Wspieranie, przez właściwą współpracę międzynarodową, wysiłków państw będących w transformacji ekonomicznej.
- n) Potwierdzenie i popieranie niezbywalnego prawa do rozwoju jako integralnej części podstawowych praw ludzkich.

W **Zobowiązaniu nr 2** państwa zapowiadają walkę z ubóstwem przez zdecydowane działanie na płaszczyźnie narodowej i przez międzynarodową współpracę, traktując ją jako etyczny, społeczny, polityczny i ekonomiczny imperatyw rodzaju ludzkiego.

Na płaszczyźnie narodowej:

- a) Zniesienie nierówności i usuwanie skrajnego ubóstwa. W tym ma pomagać ogłoszony przez ONZ rok 1996 jako Międzynarodowy Rok Walki z Ubóstwem.
- b) Skierowanie wysiłków na usuwanie przyczyn ubóstwa i na zaspokajanie podstawowych potrzeb przez eliminację głodu i niedożywienia, edukację, zatrudnienie i zapewnienie środków utrzymania oraz podstawowej opieki zdrowotnej (włącznie z opieką zdrowotną nad ludzką reprodukcją, wodą do picia i środkami higieny), zapewnienie mieszkania oraz uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym. W działaniu na rzecz redukcji ubóstwa specjalne pierwszeństwo należy przyznać kobietom i dzieciom, które ponoszą największy ciężar biedy oraz osobom i grupom najbardziej bezradnym.
- c) Zapewnienie ludziom żyjącym w ubóstwie dostępu do źródeł produkcji, włącznie z kredytami, ziemią, edukacją i treningiem, technologią i informacją, oraz publicznymi serwisami i uczestnictwem w podejmowaniu decyzji w społeczeństwie.
- d) Rozwój polityki zapewniającej wszystkim ludziom odpowiednią osłonę ekonomiczną i społeczną podczas bezrobocia, choroby, macierzyństwa, wychowywania dzieci, wdowieństwa, niesprawności i starszego wieku.

- e) Zapewnienie, aby budżety narodowe i prowadzona polityka były nastawione na zaspokajanie podstawowych potrzeb.
- f) Usuwanie wszelkich politycznych, prawnych, ekonomicznych i społecznych ograniczeń, które utrzymują nierówności.

Na płaszczyźnie międzynarodowej:

- g) Zapewnienie krajom rozwijającym się i wszystkim krajom w potrzebie pomocy w ich staraniach zmierzających do usuwania ubóstwa, i uzyskania podstawowej osłony socjalnej przez wspólnoty narodowe i organizacje międzynarodowe, szczególnie międzynarodowe instytucje finansowe.
- h) Zachęcanie wszystkich międzynarodowych donorów i instytucji do wspierania polityki i programów nastawionych na likwidowanie ubóstwa.
- i) Szczególne zwrócenie uwagi na regiony, gdzie znajdują się największe skupiska ludzi żyjących w ubóstwie i istnieją poważne trudności z osiągnięciem społecznego i ekonomicznego rozwoju.

W Zobowiązaniu nr 3 państwa Szczytu mówią o popieraniu działań na rzecz osiągnięcia pełnego zatrudnienia, jako podstawy polityki ekonomicznej i społecznej oraz o umożliwieniu wszystkim mężczyznom i kobietom osiągnięcia bezpieczeństwa socjalnego i odpowiednio trwałych środków utrzymania przez wolny wybór zatrudnienia.

Na płaszczyźnie narodowej:

- a) Tworzenie miejsc pracy, redukcja bezrobocia, promowanie właściwego i poziomu zarobków jako centralnej strategii polityki rządowej, z pełnym poszanowaniem praw robotników. Zwracanie uwagi na problemy bezrobocia strukturalnego i długoterminowego, bezrobocia młodzieży, kobiet, ludzi niepełnosprawnych oraz wszystkich jednostek i grup, które mają gorszy start w społeczeństwie. Rozwiązywanie tych problemów przez współpracę pracodawców z robotnikami i ich organizacjami.
- b) Rozwijanie polityki, która rozszerza możliwości podjęcia pracy i produkcji zarówno w wiejskim jak i miejskim sektorze, przez osiąganie wzrostu ekonomicznego, inwestowanie w rozwój ludzkich zasobów, promowanie technologii, które generują zatrudnienie a także zachęcają do samozatrudnienia, organizowania małych oraz średnich przedsiębiorstw.
- c) Ułatwienie dostępu do ziemi, kredytów, informacji, infrastruktury i do innych źródeł produkcji małym i nieformalnym sektorom, ze szczególnym uwzględnieniem zaniedbanych sektorów bezpieczeństwa.

- d) Rozwijanie polityki mającej zapewnić pracownikom i pracodawcom wykształcenie, informacje i praktykę potrzebne do przyjęcia zmieniających się warunków ekonomicznych, technologii i rynku pracy.
- e) Badanie opcji innowacyjnych mających na celu tworzeniem nowych sposobów generowania zarobków i mocy pieniądza.
- f) Wspieranie polityki, która uzdalnia ludzi do podejmowania pracy zarobkowej i godzenia jej z obowiązkami wobec rodziny.
- g) Szczególnie zwrócenie uwagi na dostęp do pracy kobiet, ochronę ich pozycji na rynku pracy i wspieranie równego traktowania kobiet i mężczyzn, zwłaszcza w wynagrodzeniu za pracę.
- h) Uznanie ważności sektora nieformalnego w strategii zatrudnienia, jego współpracy nad usuwaniem ubóstwa i w przyczynianiu się do integracji społecznej w krajach rozwijających się, i umacnianie jego powiązań z formalną ekonomią.
- i) Zapewnienie jakości pracy, podstawowych praw i interesów pracowników, popieranie w tym celu zaleceń konwencji zgodnych z ILO, włączając te, które zabraniają narzucania dzieciom pracy, popieranie wolności zrzeszania się, prawa do organizowania się i wspólnego handlu.

Na płaszczyźnie międzynarodowej:

- j) Zapewnienie przyjezdnym pracownikom korzystania z opieki odpowiednich narodowych i międzynarodowych organizacji i podjęcia skutecznych środków przeciwko ich wykorzystywaniu.
- k) Otoczenie opieką międzynarodowych kooperacji w makroekonomicznej polityce, wspieranie liberalizacji handlu i inwestycji jako czynników potrzebnych dla stałego wzrostu ekonomicznego, zapewnienie wymiany doświadczeń w ramach polityki i programów mających na celu przygotowanie zatrudnienia i redukcję bezrobocia.

W **Zobowiązaniu nr 4** państwa postanawiają promować integrację społeczną przez działania na rzecz stabilności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości społecznej, przestrzegania praw człowieka, unikania dyskryminacji, wcielania w życie tolerancji i szacunku dla różnorodności, dawanie każdemu równych szans, wspieranie uczestnictwa wszystkich ludzi w życiu społeczeństwa, włącznie z jednostkami czy grupami, które z różnych przyczyn mają gorszy start życiowy.

Na płaszczyźnie narodowej:

- a) Promowanie szacunku dla demokracji, roli prawa, pluralizmu i różnorodności, tolerancji i odpowiedzialności, niestosowania

- przemocy i solidarności, przez wspieranie systemu edukacyjnego, oraz przez lokalne wspólnoty i organizacje. Pomaganie ludziom zrozumienia znaczenia i potrzeby troski o wszystkie aspekty społecznej integracji.
- b) Formułowanie i umacnianie polityki i strategii zmierzającej do eliminacji wszelkich form dyskryminacji oraz do osiągnięcia integracji społecznej opartej na równości i ludzkiej godności.
 - c) Promowanie dostępu dla wszystkich do edukacji, informacji, technologii i uczestnictwa w życiu obywatelskim, politycznym, ekonomicznym, społecznym i kulturowym. Także zapewnienie poszanowania praw obywatelskich, politycznych, ekonomicznych, społecznych i kulturalnych.
 - d) Zagwarantowanie pełnej integracji ekonomicznej i społecznej jednostkom i grupom najslabiej przystosowanym społecznie.
 - e) Umocnianie sposobów zapewniających poszanowanie praw migrantom, w tym pracownikom i ich rodzinom. Eliminowanie wzrastających aktów rasizmu i ksenofobii w wielu społeczeństwach.
 - f) Uznanie i szacunek dla praw tubylców w utrzymaniu i rozwoju ich tożsamości, kultury i interesów. Wspieranie ich dążeń do sprawiedliwości społecznej i stworzenie warunków umożliwiających im uczestniczenie w życiu społecznym, ekonomicznym i politycznym swego kraju.
 - g) Troska o ochronę socjalną oraz pełną integrację ekonomiczną i społeczną weteranów.
 - h) Wspieranie współpracy obywateli wszystkich grup wiekowych jako żywotnie ważnych w budowaniu harmonijnego społeczeństwa, oraz pomoc w dialogu między pokoleniami w społeczeństwie.
 - i) Szacunek dla zróżnicowania kulturowego, etnicznego i religijnego. Promowanie i ochronę praw osób należących do mniejszości narodowych, etnicznych, religijnych lub językowych. Ułatwianie im pełnego uczestnictwa we wszystkich wymiarach życia politycznego, ekonomicznego, społecznego, religijnego i kulturowego wśród własnej społeczności, a także w postępie ekonomicznym i społecznym rozwoju własnych państw.
 - j) Umożliwienie wspólnotom lokalnym i grupom zakładania własnych organizacji. Popieranie działania organizacji pozarządowych.
 - k) Umocnianie instytucji, które pracują na rzecz integracji społecznej, uznanie centralnej roli rodziny i tworzenia środowiska, które zapewnia jej ochronę i wsparcie. Zobowiązanie do uwzględnia różnej formy rodziny w różnych kulturach i systemach politycznych i społecznych.

- l) Przeciwdziałanie przestępstwom, przemocy i narkomanii, jako czynnikom dezintegracji społecznej.

Na płaszczyźnie międzynarodowej:

- m) Dążenie do ratyfikacji i wprowadzania w życie uznanych na płaszczyźnie międzynarodowej deklaracji w sprawie wyeliminowania dyskryminacji i ochrony praw człowieka.
- n) Wspieranie międzynarodowych działań służących dostarczaniu humanitarnej i finansowej pomocy dla uchodźców i krajów ich przyjmujących.
- o) Wspieranie międzynarodowej współpracy opartej na równości, wzajemnym szacunku i obopólnych korzyściach.

W **Zobowiązaniu nr 5** państwa popierają promowanie pełnego szacunku dla godności ludzkiej, równości między kobietami a mężczyznami oraz zwiększanie roli kobiety w życiu politycznym, obywatelskim, ekonomicznym i kulturalnym.

Na płaszczyźnie narodowej:

- a) Wspieranie zmian w strukturach, polityce, prawie i praktyce, które mają na celu eliminowanie czynników naruszających, równość i sprawiedliwość – w rodzinie i społeczeństwie. Promowanie pełnego i równoprawnego uczestnictwa w życiu społecznym, ekonomicznym i politycznym kobiet z ośrodków miejskich i wiejskich.
- b) Ustanowienie struktur politycznych oraz znalezienie konkretnych sposobów zapewniających równość między płcią męską i żeńską w podejmowaniu decyzji na wszystkich płaszczyznach życia społeczeństwa, zwiększenie uczestnictwa kobiet w polityce, ekonomii, życiu społecznym i kulturalnym. Wspieranie pozycji kobiet przez różne organizacje.
- c) Promowanie pełnego i równego dostępu kobiet do szkolnictwa podstawowego (usuwanie analfabetyzmu), edukacji zawodowej, usuwanie trudności w dostępie do kredytów i źródeł produkcji, zapewnienie im prawa do nabywania na własność ziemi na równi z mężczyznami.
- d) Podjęcie odpowiedniego działania, aby w myśl ustawy o równości mężczyzn i kobiet zapewnić powszechny dostęp do najszerzej pojętej opieki zdrowotnej, włącznie z troską o zdrowie reprodukcyjne, zgodnie z *Programem Działania Konferencji w Kairze nt. Zaludnienia i Rozwoju*.
- e) Usuwanie pozostałych jeszcze ograniczeń dotyczących praw kobiet do posiadania na własność gruntów, dziedziczenia własności czy kredytów oraz zapewnienie kobietom równych praw do pracy.

- f) Wprowadzanie polityki zwiększającej w praktyce równość startu społecznego dzieciom płci żeńskiej, szczególnie w odniesieniu do opieki zdrowotnej, odżywienia i edukacji. Uznanie, że dyskryminacja płci zaczyna się już w najwcześniejszym okresie życia.
- g) Wspieranie partnerstwa między kobietami i mężczyznami w rodzinie, życiu wspólnotowym i społeczeństwie. Rozłożenie odpowiedzialności między oboje rodziców za dziecko oraz starszych członków rodziny, a także podkreślanie odpowiedzialności mężczyzn za rodzicielstwo i wymaganie od nich odpowiedzialnego zachowania seksualnego i reproduktywnego.
- h) Zastosowanie efektywnych środków, włącznie z tworzeniem i egzekwowaniem prawa, w celu wyeliminowania jakichkolwiek form dyskryminacji, eksploatacji i przemocy wobec dzieci, szczególnie płci żeńskiej, zgodnie z międzynarodowymi deklaracjami.
- i) Zapewnienie kobietom możliwości korzystania w sposób pełny i równy z wszystkich praw człowieka, w tym prawa do wolności.
- j) Tworzenie i umacnianie polityki i praktyki zapewniających kobiecie pełne zatrudnienie i płacę, przez edukację, przygotowanie zawodowe, odpowiednie prawo pracownicze, organizowanie miejsc opieki nad dzieckiem itd.

Na płaszczyźnie międzynarodowej:

- k) Promowanie i ochrona prawa kobiet oraz wpływanie na ratyfikację do roku 2000 *Konwencji Przeciwko Dyskryminacji Kobiet* i innych dokumentów, takich jak uzgodnienia z Nairobi, *Genewska Deklaracja nt. Kobiet Wiejskich*, *Program Działania Konferencji Kairskiej*.
- l) Zwrócenie szczególnej uwagi na przygotowania do IV Światowej Konferencji w Pekinie i na wcielanie w życie jej postanowień.
- m) Promowanie współpracy międzynarodowej na rzecz niesienia pomocy państwom rozwijającym się, wspieranie wysiłków tych państw mających na celu osiągnięcie równości i sprawiedliwości oraz umocnienia roli kobiet w społeczeństwie.
- n) Ukazywanie pełnego wymiaru pracy kobiet, ich wkładu w rozwój ekonomii, włącznie z pracą w domu.

W Zobowiązaniu nr 6 państwa uczestniczące w Szczycie deklarują promowanie powszechnego wykształcenia i stworzenie warunków do osiągnięcia wysokiego standardu zdrowia fizycznego i psychicznego, dostęp do podstawowej opieki medycznej, usunięcie nierówności związanych z warunkami społecznymi, rasą, narodowością, płcią, wiekiem lub sprawnością fizyczną czy psychiczną. Ponadto potwierdzają umacnianie roli kultury w rozwoju społecznym, zapewnienie

podstawowych warunków do odpowiedniego rozwoju społecznego. Celem tych działań jest usuwanie ubóstwa, promowanie pełnego i produktywnego zatrudnienia i wspieranie społecznej integracji.

Na płaszczyźnie narodowej:

- a) Tworzenie i umacnianie strategii podejmujących walkę z analfabetyzmem oraz wprowadzanie powszechnej podstawowej edukacji, obejmującej naukę we wczesnym dzieciństwie, we wszystkich grupach społecznych, szczególnie przez wprowadzanie języka narodowego w systemie edukacji. Troszczenie się o wysoki poziom nauczania.
- b) Stwarzanie możliwości uczenia się przez całe życie. Zapewnienie osobom w każdym wieku zdobywania potrzebnej i użytecznej wiedzy, rozwijania zdolności myślenia i umiejętności przyswajania etycznych i społecznych wartości potrzebnych do tego, by człowiek cieszył się życiem zdrowym i godnym, a także uczestniczył w procesie rozwoju społecznego, ekonomicznego i politycznego. Udzielanie pierwszeństwa kobietom i dziewczynom.
- c) Zapewnienie dzieciom, szczególnie dziewczętom, korzystania z nabytych praw, w skład których wchodzi: edukacja, odpowiednie wyżywienie i opieka zdrowotna. Prawa te mają być spójne z *Konwencją Praw Dziecka*, respektować prawa, obowiązki i odpowiedzialność rodziców i innych osób wychowujących dzieci.
- d) Podejmowanie właściwych kroków zapewniających wszystkim dzieciom, młodzieży i dorastającym ukończenie szkoły, tym samym zlikwidowanie różnic płci w szkole podstawowej, średniej, zawodowej i wyższej.
- e) Zapewnienie pełnego i równego dostępu do nauki dla dziewcząt i kobiet, uznając że inwestycja w edukację kobiet jest kluczem do osiągnięcia równości społecznej, wyższej produkcji i innych korzyści społecznych, takich jak lepszy stan zdrowia, niższa śmiertelność niemowląt, a tym samym spadek płodności.
- f) Zapewnienie równych szans zdobywania wiedzy na wszystkich poziomach niepełnosprawnym dzieciom, młodzieży i dorosłym, uwzględniając indywidualne różnice i warunki.
- g) Uznanie i wspieranie praw tubylców do edukacji, w sposób odpowiedni do ich specyficznych potrzeb, aspiracji i kultury, a także zapewnienie im pełnego dostępu do opieki zdrowotnej.
- h) Rozwijanie polityki edukacyjnej w odniesieniu do płci żeńskiej przez tworzenie odpowiednich mechanizmów na wszystkich poziomach struktury społecznej. Zwiększanie uczestnictwa kobiet w życiu społeczeństwa.

- i) Umacnianie więzi między rynkiem pracy a polityką edukacyjną, pamiętając, iż edukacja i przygotowanie do zawodu są żywotnymi elementami w tworzeniu miejsc pracy, zwalczaniu bezrobocia i wykluczenia społecznego. Akcentowanie roli wyższego wykształcenia i potrzeby badań naukowych we wszystkich projektach rozwoju społecznego.
- j) Rozwijanie programu edukacyjnego promującego szacunek dla praw człowieka i wolności, włącznie z prawem do rozwoju, oraz tolerancję, odpowiedzialność i szacunek dla różności i praw innych oraz prowadzenie przygotowań do pokojowego rozwiązywania konfliktów, zgodnie z *United Nation Decade for Human Rights Education (1995–2005)*.
- k) Koncentrowanie się na stwarzaniu warunków zdobywania wiedzy, poszerzaniu sposobów i zasięgu podstawowej edukacji. Umocnienie relacji między rządami, organizacjami pozarządowymi, sektorem prywatnym, wspólnotami lokalnymi, grupami religijnymi i rodzinami.
- l) Ustanawianie lub umacnianie edukacyjnych programów zdrowotnych dla dzieci, dorastających i dorosłych, szczególnie dziewczyn i kobiet, traktując to jako jeden z podstawowych czynników rozwoju społecznego, oraz uznając prawa, obowiązki i odpowiedzialność rodziców i innych osób prawnie odpowiedzialnych za dzieci, zgodnie z *Konwencją Praw Dziecka*.
- m) Podejmowanie wysiłków mających na celu rozwój opieki zdrowotnej na wszystkich szczeblach narodowych, opierając się na zasadach sprawiedliwości społecznej zgodnie z *Alma-Ata Declaration on Primary Health Care*. Zapewnienie powszechnego, nie dyskryminującego nikogo dostępu do podstawowej opieki zdrowotnej, włącznie z dostępem do kanalizacji i wody pitnej, promowaniem edukacji na temat żywienia i zdrowia.
- n) Umożliwienie osobom niepełnosprawnym rehabilitacji oraz innych niezależnych od siebie usług i pomocy technologicznej w uzyskaniu odpowiednich warunków życia, niezależności i pełnego uczestnictwa w społeczeństwie.
- o) Zapewnienie ochrony zdrowia i wszystkim w rozwoju ekonomicznym i społecznym.
- p) Zadbanie o zdrowie matki i dziecka, oraz zmniejszenie śmiertelności wśród dzieci i matek, zgodnie z wcześniejszymi konferencjami (*World Summit for Children, United Nations Conference on Environment and Development, International Conference on Population and Development*).
- q) Zwrócenie większej uwagi na rozszerzanie się epidemii HIV/AIDS, przez konieczną edukację i działania zapobiegaw-

cze, zapewnienie odpowiedniej opieki chorym, eliminację dyskryminacji oraz izolacji zarażonych wirusem HIV i chorych na AIDS.

- r) Zachęcanie we wszystkich programach edukacyjnych i zdrowotnych do troski o środowisko naturalne, włącznie ze zwróceniem uwagi na niekorzystne wzorce konsumpcji i produkcji.

Na płaszczyźnie międzynarodowej:

- s) Podejmowanie wysiłków mających na celu skłonienie organizacji międzynarodowych, zwłaszcza międzynarodowych instytucji finansowych do wspierania powyższych zobowiązań.
- t) Uznanie ważności rozwoju kulturowego i zapewnianie szacunku dla różności kulturowych i ludzkiego dziedzictwa.
- u) Wymaganie zarówno od specjalnych agencji ONZ (the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization i the World Health Organization) i od innych organizacji zajmujących się edukacją, kulturą i zdrowiem, aby mocniej akcentowały konieczność pokonywania ubóstwa, oraz promocję pełnego i produktywnego zatrudnienia i opieki nad społeczną integracją.
- v) Umacnianie międzyrządowych organizacji promujących kulturę, przekazywanie informacji przez edukację i media. Ułatwianie dostępu do różnych technologii, wspieranie przygotowania technicznego i zawodowego oraz badań naukowych.
- w) Koordynowanie wspólnych działań przeciwko głównym chorobom, takim jak malaria, gruźlica, cholera, febra, HIV/AIDS. Wpieranie oenzetowskiego programu przeciwko HIV/AIDS.
- x) Dzielenie się wiedzą i doświadczeniem przez przekaz technologii, informacji nt. planowania i sposobów skutecznej edukacji, przygotowania zawodowego, programów zdrowotnych i politycznych, włącznie z programami mającymi na celu zapobieganie niewłaściwemu traktowaniu innych ludzi, programami rehabilitacyjnym itp.
- y) Zwiększanie i koordynowanie międzynarodowej pomocy służącej edukacji i ochronie zdrowia w imię szacunku dla ludzkiej godności, oraz wzmoczenie starań o ochroną kobiet i dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym, handlem i szkodliwymi praktykami, takimi jak prostytutka dziecięca, okaleczanie dziewczynek i małżeństwo dzieci.

W Zobowiązaniu nr 7 państwa uczestniczące w Szczycie deklarują przyspieszanie rozwoju ekonomicznego, społecznego Afryki i najmniej rozwiniętych państw.

Na płaszczyźnie narodowej:

- a) Tworzenie bardziej sprzyjających warunków do wymiany towarowej i inwestycji, z pierwszeństwem w rozwiązywaniu problemów ludzkich, i promowaniem instytucji demokratycznych.
- b) Wspieranie dążeń państw Afryki i innych najmniej rozwiniętych państw do wprowadzenia reform ekonomicznych, programów zapewniających wyżywienie itd.
- c) Znalezione skuteczne, ukierunkowane na trwały rozwój, rozwiązania problemu długów zewnętrznych, zgodnie z umową z Klubem Paryskim z grudnia 1994 roku.
- d) Zapewnienie wprowadzania w życie strategii i środków na rozwój Afryki, określonych przez wspólnotę międzynarodową, oraz wspierania reform, planów rozwoju i programów przygotowywanych przez kraje Afryki i najsłabiej rozwinięte państwa.
- e) Zwiększenie oficjalnej pomocy na rozwój programów socjalnych, poprawienie jej oddziaływania, zgodnie z warunkami ekonomicznymi i zdolnościami do niesienia pomocy oraz międzynarodowymi zobowiązaniami.
- f) Wspieranie krajów afrykańskich w walce z pustynią i łagodzenie skutków susz, zgodnie z podpisaną konwencją ONZ, dotyczącą państw z obszarami pustynnymi. Podejmowanie niezbędnych środków aby choroby zakaźne, szczególnie HIV/AIDS, malaria i gruźlica nie wstrzymywały czy cofały postępu osiągniętego w rozwoju ekonomicznym i społecznym.

W Zobowiązanie nr 8 państwa zapowiadają wsparcie programów włączonych w rozwój społeczny, szczególnie w likwidację ubóstwa, promowanie pełnego i produktywnego zatrudnienia i wzbogacanie integracji społecznej.

Na płaszczyźnie narodowej:

- a) Popieranie podstawowych programów socjalnych, w szczególności tych skierowanych na biednych i wymagających pomocy społeczeństwa, niedopuszczenie do redukcji budżetu i popieranie zwiększania jakości i skuteczności społecznych wydatków.
- b) Dokonywanie oceny dotychczasowych programów rozwoju społecznego, redukcjonowanie ich negatywnych skutków, a wspieranie pozytywnych oraz współpraca z międzynarodowymi instytucjami finansowymi.
- c) Promowanie integralnego podejścia do transformacji ekonomicznej, zajęcie się społecznymi konsekwencjami tych reform oraz ludźmi i ich potrzebami.

- d) Wzmacnianie składników rozwoju społecznego we wszystkich słusznych działaniach (polityka i programy), włącznie z tymi, które są rezultatem globalizacji rynku i szybkich zmian technologicznych, przez skierowanie polityki na promowanie bardziej uczciwego i udoskonalonego dostępu do zarobków i źródeł produkcji.
- e) Zapewnienie, że kobiety nie będą ponosiły nieproporcjonalnego ciężaru przejściowych kosztów takiego procesu.

Na płaszczyźnie międzynarodowej:

- f) Zagwarantowanie, że banki rozwoju i inni donory będą udzielać stosownych pożyczek na inwestycje mające na celu rozwój społeczny.
- g) Zapewnienie, że dostosowane strukturalnie programy będą odpowiadały warunkom ekonomicznym i społecznym, oczekiwaniom i potrzebom każdego kraju.
- h) Włączenie regionalnych i międzynarodowych organizacji i systemu ONZ-tu, szczególnie instytucji Bretton Woods do pomocy i współpracy w planowaniu, zarządzaniu i oszacowaniu dostosowania strukturalnego polityki i celów rozwoju społecznego.

W Zobowiązaniu nr 9 państwa wyrażają gotowość bardziej skutecznego używania dostępnych środków służących rozwojowi społecznemu.

Na płaszczyźnie narodowej:

- a) Mobilizowanie społeczeństwa do oszczędzania w bankach i zachęcanie zewnętrznych inwestorów do uruchamiania inwestycji zajmujących się produkcją. Szukanie nowych źródeł finansowania, zarówno publicznych jak i prywatnych dla programów socjalnych, zapewniając ich skuteczne wykorzystanie.
- b) Wprowadzanie makroekonomicznych i mikroekonomicznych przedsięwzięć w celu osiągnięcia trwałego rozwoju ekonomicznego wspierającego rozwój społeczny.
- c) Popieranie dostępu do kredytów dla małych inicjatyw, włącznie z sektorem nieformalnym, kładąc szczególny akcent na „kulejący” sektor społeczeństwa.
- d) Zapewnienie możliwości korzystania z dostępnych wskaźników statystycznych w rozwoju i ocenie polityki społecznej, tak aby źródła ekonomiczne i społeczne były używane stosownie i skutecznie.
- e) Staranie o to, by system podatkowy, zgodnie z narodowymi priorytetami i polityką, był uczciwy, postępowy i skuteczny

- ekonomicznie, ukierunkowany na trwałe rozwój ekonomiczny, gwarantujący egzekwowanie podatków.
- f) Dbanie w systemie budżetowym o przejrzystość rozliczeń przy używaniu źródeł publicznych oraz udzielanie pierwszeństwa czynnościom na rzecz ochrony i polepszania podstawowych usług socjalnych.
 - g) Podejmowanie starań mających na celu generowanie nowych źródeł finansowania, m.in. przez właściwą redukcję przesadnych wydatków na cele wojskowe, włącznie z przemysłem wojskowym, inwestycjami na cele militarne i zakupem broni.
 - h) Przeznaczanie zdobytych w ten sposób funduszy na rozwój społeczny i ekonomiczny. Wykorzystywanie w sposób pełny współpracy dla osiągnięcia celów rozwoju społecznego, w szczególności usunięcia ubóstwa, rozwijanie pełnego i produktywnego zatrudnienia i wzmacnianie integracji społecznej.

Na płaszczyźnie międzynarodowej:

- i) Szukanie nowych i dodatkowych, maksymalnie dostępnych źródeł i mechanizmów finansowania rozwoju społecznego.
- j) Ułatwianie przepływu funduszy międzynarodowych, technologii i informacji do rozwijających się państw.
- k) Ułatwianie przepływu funduszy międzynarodowych, technologii i informacji do państw będących w transformacji ekonomicznej.
- l) Podjęcie starań o możliwie szybkie wypełnienie uzgodnień dotyczących przeznaczania 0,7% PNB na oficjalną pomoc rozwoju, i zwiększanie udziału w funduszach na rzecz programów służących rozwojowi społecznemu proporcjonalnie do udziału i skali działań potrzebnych do osiągnięcia zadań prezentowanych w *Deklaracji i Programie Działania tego Szczytu*.
- m) Zwiększenie przepływu międzynarodowych funduszy, aby móc wspierać kraje uwikłane w problemy uchodźców i osób wysiedlonych.
- n) Wzmocnienie współpracy Południe-Południe, przez wykorzystanie doświadczenia krajów rozwijających się, które pokonały takie same trudności.
- o) Wypełnianie uzgodnień dotyczących redukcji długów i negocjowanie nowych pomocy dla państw najbiedniejszych i mających najniższy dochód. Włączenie w to uzgodnień podpisanych w 1994 roku z Klubem Paryskim.
- p) Wprowadzanie w życie aktu końcowego Rundy Urugwajskiej (*Final Act of the Uruguay Round Multilateral Trade Organization*).

- q) Obserwowanie wpływu liberalizacji rynku w krajach rozwijających się na zaspokojenie podstawowych potrzeb ludzkich, oraz na inicjatywy zwiększające dostęp do rynków światowych.
- r) Zwracanie uwagi na potrzeby krajów znajdujących się w transformacji ekonomicznej, wspieranie międzynarodowej współpracy i pomocy finansowej i technicznej, akcentując potrzebę pełnej integracji ekonomicznej państw w transformacji ze światową ekonomią, szczególnie przez polepszenie dostępu rynku do eksportu, zgodnie z przepisami międzynarodowego handlu, biorąc pod uwagę potrzeby państw rozwijających się.
- s) Wspieranie wysiłków ONZ-tu na rzecz rozwoju społecznego (...).

W **Zobowiązaniu nr 10** państwa uczestniczące w Szczycie deklarują ulepszenie i umocnienie przez ONZ i inne instytucje struktury współpracy międzynarodowej, regionalnej i subregionalnej służącej rozwojowi społecznemu, w duchu partnerstwa.

Na płaszczyźnie narodowej:

- a) Adaptowanie właściwych sposobów i mechanizmów w celu stosowania i monitorowania wyników Światowego Szczytu Rozwoju Społecznego, z pomocą wyspecjalizowanych agencji, programów i komisji regionalnych ONZ-tu, z powszechnym uczestnictwem wszystkich sektorów społeczeństwa obywatelskiego.

Na płaszczyźnie regionalnej:

- b) Wprowadzanie mechanizmów i metod koniecznych i odpowiednich w danych regionach i subregionach. Dążenia do współpracy z regionalnymi międzyrządowymi organizacjami i bankami.

Na płaszczyźnie międzynarodowej:

- c) Współpracę między poszczególnymi państwami a agendami ONZ na rzecz pomocy dla rozwoju społecznego (...).
- d) Powstrzymanie się od jakichkolwiek działań niezgodnych z prawem międzynarodowym lub kartą ONZ, mogących tworzyć trudności w relacjach handlowych między państwami.
- e) Umacnianie struktury i działań Rady Ekonomicznej i Społecznej i jej agend oraz innych organizacji, w ramach systemu ONZ, zainteresowanych ekonomicznym i społecznym rozwojem.
- f) Żądanie od Rady Ekonomicznej i Społecznej badania i oceniania na podstawie raportów rządów, komisji regionalnej, odpowiednich komisji i agencji postępu dokonanego przez wspólnotę międzynarodową w stosowaniu rezultatów *World Summit for Social Development* i przekazanie raportu dla Zgromadzenia Ogólnego ONZ.

- g) Nakłanianie Zgromadzenia Ogólnego ONZ do zorganizowania specjalnej sesji w roku 2000 w celu sprawdzenia stopnia wprowadzenia w życie ustaleń Szczytu w Kopenhadze i zaplanowania dalszych działań.

Dokument z Kopenhagi ma także drugą część nazwaną **Programem działania**. Jest to próba przełożenia powyższych zobowiązań na język praktyki. Podano w nim na wstępie, że ostatecznym celem rozwoju społecznego jest poprawienie i wzbogacenie jakości życia wszystkich¹⁰. Rozdział pierwszy zajmuje się przygotowaniem międzynarodowego środowiska politycznego i ekonomicznego do działań na rzecz rozwoju społecznego w poszczególnych krajach. Omawiane są tu zagadnienia umorzenia długów zgodnie z ustaleniami Klubu Paryskiego z marca 1994 roku i innymi programami ONZ. Przypomina się także o zobowiązaniu państw bogatych do przeznaczania 0,7% produktu narodowego na oficjalną pomoc dla rozwoju i 0,15% dla najbiedniejszych państw¹¹.

Rozdział drugi dotyczy usuwania ubóstwa i jego skutków takich jak analfabetyzm, niedożywienie, choroby itd. Do roku 2000–2005 Dokument zapowiada dostęp do nauki w szkołach podstawowych przynajmniej dla 80% dzieci oraz zlikwidowanie różnicy między chłopcami i dziewczynkami w edukacji na poziomie szkolnictwa podstawowego i średniego. Do roku 2015 zapewniony zostanie powszechny dostęp do nauki wszystkim dzieciom na świecie. Przeciętna długość życia do roku 2000 nie będzie nigdzie niższa niż 60 lat. Ma nastąpić także do roku 2015 znaczne zredukowanie śmiertelności niemowląt i dzieci do lat pięciu oraz śmiertelności matek¹².

Rozdział trzeci zajmuje się sposobami zwiększenia zatrudnienia i redukcji bezrobocia. Rozdział czwarty omawia zagadnienia integracji społecznej, a więc m.in. poprawienia sprawiedliwości, tolerancji wobec różnych systemów wartości, także zajęcie się problemami uchodźców, likwidacji przestępstw, narkomani itp.

Rozdział piąty analizuje czynniki, które mają zapewnić realizację podjętych zobowiązań, m.in. omawia konieczność zaangażowania różnych organizacji, w pracę na rzecz wymienionych wyżej programów, a zwłaszcza w zdobywanie źródeł finansowych. Zawarty jest w nim także apel do państw rozwiniętych o wypełnienie zobowiązania do przekazywania 0,7% PNB na pomoc państwom biednym (official development assistance), oraz zachęta do zaakceptowania propozycji, aby 20% wyżej wspomnianej kwoty i 20% budżetu

¹⁰ *The Copenhagen Declaration and Program of Action*, s. 42.11

¹¹ *Tamże*, s. 48.

¹² *Tamże*, s. 71–72.

narodowego państw biednych przeznaczać na podstawowe programy socjalne. Propozycja ta nie spotkała się ze zrozumieniem na Szczycie w Kopenhadze. Na zakończenie Dokument wymienia szczegółowo zadania, jakie stoją przed ONZ i jego poszczególnymi agendami w kontekście przedstawionych programów.

COPENHAGEN WORLD SUMMIT FOR SOCIAL DEVELOPMENT (6-12.03. 1995)

S u m m a r y

The World Summit for Social Development was the first major UN Conference specifically on social development issue. It was closely linked with previous UN conferences, UN Conference on Environment and Development in Rio de Janeiro (1992), and the International Conference on Population and Development in Cairo (1994). At the conclusion of the Social Summit. Governments adopted a *Declaration and Program of Action* with represent a new consensus on the need to put people at the center of development. The are ten main commitments, made by the world's leaders in the Declaration, to: eradicate absolute poverty, support full employment, promote social integration, achieve equality and equity between women and men, accelerate the development the least development countries, ensure that structural adjustment programmes include social development goals, increase resources allocated to social development, create environment that will enable people to achieve social development, attain universal equitable access to education and primary health care, strengthen cooperation for social development through the UN. This article presents general situation in the world using information from *Human Development Report* (UNDP) 1995 and review agreement in Copenhagen World Summit for Social Development, in *Declaration and Programme of Action*.